

KMETOVALEC.

Ilustrovan gospodarski list.

Uradno glasilo

c. kr. kmetijske družbe za vojvodino kranjsko.

»Kmetovalec« izhaja 15. in zadnji dan v mesecu ter stane 4 K, za gg. učitelje in ljudske knjižnice pa le 2 K na leto. — Udje c. kr. kmetijske družbe kranjske dobivajo list brezplačno.

Inserati (oznanila) se zaračunajo po nastopni ceni: Inzerat na vsi strani 90 K, na $\frac{1}{2}$ strani 60 K, na $\frac{1}{3}$ strani 30 K, na $\frac{1}{4}$ strani 15 K in na $\frac{1}{8}$ strani 8 K. Pri večjih naročilih rabat. Družabnikom 20 % popusta. Vsaka vrsta v „Malih naznanilih“ stane 30 h.

Vsa pisma, naročila in reklamacije je pošiljati c. kr. kmetijski družbi v Ljubljani, Turjaški trg šte. 3.

Ponatisi iz »Kmetovalca« so dovoljeni le tedaj, če se navede vir.

Št. 20. V Ljubljani, 31. oktobra 1916. Letnik XXXIII.

Obseg: Naznanila kmetovalcem. — Resna beseda v zadnjem trenutku. — Nemška sodba o preskrbi z živili, ki jih pridelujejo kmetovalci. — Trgatev v državnih vinogradih v Mitrovici pri Žminju in Kanfanaru leta 1916. — Gnojenje vinogradov. — Cesa ni zavreči? — Vojne naredbe. — Vprašanja in odgovori. — Kmetijske novice. — Družbene vesti. — Uradne vesti c. kr. kmetijske družbe kranjske. — Tržna poročila. — **Inserati.**

Preskrbovanje s semenskim krompirjem.

Glasom ministrske naredbe z dne 18. oktobra t. l., ki urejuje promet s semenskim krompirjem, mora vsak posestnik, ki nima dovolj krompirja za seme, potrebno množino semenskega krompirja prijaviti do

30. novembra t. l.

svojemu županstvu. V priglasitvi je navesti ime in bivališče naznanilca, velikost prostora v hektarih, ki ga hoče posaditi s krompirjem in množino zahtevanega semenskega krompirja v kilogramih. — Ta naznanila mora županstvo pregledati, če je treba jih popraviti ter potem sestaviti seznamek za celo občino. Seznamek mora občina najkasneje 15. decembra t. l. predložiti okrajnemu glavarstvu. S predložitvijo seznamka je obenem okrajnemu glavarstvu sporočiti, s katero vrsto krompirja in iz ktereга kraja so se doslej dosegli najboljši uspehi.

Resna beseda v zadnjem trenutku.

Kdor govori o slabih letinah v zadnjih dveh vojnih letih, nima prav; letini sta bili precej enaki kakor povprečne in če niso zaloge na kmetijskih pridelkih velike, prihaja odtod, ker se je veliko manj pridelalo kakor bi se lahko.

Naši sovražniki v sedANJI vojni so menda že vendarle uvideli, da nam v vojskovanju niso kos. Njih zadnja nada je, nas premagati s pomanjkanjem, oziroma z lakoto, ki naj nas potlači na tla, da bi bili z orožjem zmagojuči vendarle prisiljeni prositi za poniževalni mir. Do tega ne sme priti, če smo čuječi in čuvati moramo, zlasti pa tisti, ki nosijo vso odgovornost.

Avstrija in njeni zavezniki so v podobnem položaju kakor oblegana trdnjava.

Kaj pomaga najhrabrejši armadi v oblegani trdnjavi z najboljšim orožjem in z zadostnim strelivom, če se pa trdnjava zaradi pomanjkanja živil mora udati?! V

taki trdnjavi je delo „intendance“, ki ima nalogo trdnjavo pravočasno založiti s prehrano, lahko odgovornejši in važnejši posel, nego delo vojaške obrane.

Če to primero uveljavimo za naše sedanje razmere, je preskrba armade in prebivalstva z živili silno važna, morebiti važnejša, kakor marsiktera druga odredba in končno celo najvažnejše delo vseh poklicanih činiteljev brez izjeme.

Pri nas se sicer skrbi za preskrbo z živili, toda enostransko, ki nima željenega učinka. Skrbi se namreč za enakomerno in pravično razdeljevanje živil, vendar ni pravega pregleda o zalogah, a skrbi se veliko premalo, lahko rečem razmeroma nezadostno za vzdrževanje produkcije na prejšnji višini, kaj šele na pomnožitev produkcije. Na pravo pot, rečem, dokler je čas; kmetijska intendantca v oblegani državi pridobiva od dne do dne na važnosti napram obrambi z orožjem!

Samega sebe vedoma ali vsled nepoznanja razmer varati in s tem druge zapeljivati, je v tem slučaju zločin nad državo.

Že lansko leto (1915) se je v Srednji Evropi, ne toliko zaradi slabe letine, ampak zaradi slabega obdelovanja znatno manj pridelalo kakor običajno. „Svetovni listi“ so pa vendarle varali prebivalstvo z napačnimi vestmi, toda resnica je prišla na dan; ljudstvo ni bilo pripravljeno, zato se je nepotrebno razburjalo in med njim se je rodila nezaupnost. Letos se je ta lehkomišelnost igrača teh listov ponavljala, dasi večaki v vseh deželah dobro vedo, kako razmere stoje. Koristi od takega početja ni nobene, pač pa škoda za državo. Neresnica ima kratke noge. Že meseca septembra je ogrski ministrski predsednik grof Tisza v državnem zboru povedal (kakor je bilo v vseh avstrijskih listih brez izjeme objavljeno), da žalibog Ogrska Avstriji ne more dati toliko žita, kolikor ga je upala dobiti. Glasom brzojavke z dne 19. t. m. so poročali avstrijski listi, da je načelnik ogrskega prehranjevalnega urada v Budimpešti baron Kürthy v nekem razgovoru povedal „da upanja glede prehranjevanja niso rožnata“. Predsednik nemškega državnega prehranjevalnega urada pl. Batocki, ki ima edino pravo načelo, pravočasno in vedno resnico govoriti, je glasom cenzuriranih vesti, ki so bile natisnjene tudi v naših listih, dne 19. t. m. „svaril pred prevelikimi nadami, zlasti pred precejenjem zrnja žitnega pridelka“. Kranjska uradna „Laibacher Zeitung“ je prinesla 13. oktobra t. l. brzojavko iz Berolina, glasom ktere je pl. Batocki v nemškem državnem zboru dejal „da je sedanje pomankanje krompirja presenetljivo in prestrašljivo in da je pridelek na krompirju znatno zaostal za lanskim“. V nam sovražni Francoski so pridelali tako malo žita, kakor že dolgo, in sicer le 60 milijonov stotov namesto 86 milijonov, kolikor jih potrebujejo.

Kakšen je vobče letošnji pridelek na Kranjskem, vé vsak izmed naših udov in vsak kmet. Povprečno se je pridelalo pri žitu le dva- do trikratno seme; razen v Belokrajini, kjer je suša skoraj ves krompir pobrala, je pridelek krompirja na Kranjskem splošno za dobro tretjino manjši od lanskega leta.

Ali smo res imeli zapored obe zadnji leti slabi letini? Ni res. To, kar se običajno imenuje slaba letina, je bilo precej enako kakor druga leta, toda pridelali smo zato veliko manj, ker so bile njive slabo obdelane, slabo zgojene in ni bilo pravočasno na razpolaganje dovolj dobrega semenskega blaga.

Ni se skrbelo za vzdrževanje prejšnje produkcije, kaj šele za njeno pomnožitev. Za to dejstvo niso odgovorni kmetovalci, pravzaprav povečini njih žene, ampak „kmetijska intendantca“.

Kaj je sedaj nujna potreba za bodoče leto, to bodi skrb poklicanih; toda le večjih činiteljev, kateri pa ničesar ne dosežejo samo z naredbami, če istočasno niso uveljavljene v zvezi z materijelno in dejansko pomočjo in silo.

Gustav Pirc.

Nemška sodba o preskrbi z živili, ki jih pridelujejo kmetovalci

V „Wiener Landwirtschaftl. Zeitung“ štev. 82., z dne 11. oktobra t. l., je v izvlečku objavljeno cenzurirano pismo občeznanega prvoboritelja nemških agrarcev pl. Oldenburga, ki ga je pisal nemškemu kmetijskemu svetu.

Mi ta izvleček objavimo brez vsake pripombe. Pl. Oldenburg med drugim piše:

Klic „Nemčija je oblegana trdnjava, v kateri se morajo vsa živila enakomerno porazdeliti“, je ustvaril nesrečne razmere, ki otežkočijo nemškemu narodu prehranjevanje. Na cestnem tlaku trdnjave ne rase nikaka hrana, ampak nemško kmetijstvo je mora za ljudstvo preskrbeti. Postopati je torej čisto narobe kakor v oblegani trdnjavi. Predvsem se mora pridelovanje pomnožiti in potem šele pride govor o razdeljevanju.

Nobena obrt ne more uspevati, če se vanjo vtikajo nevešči ljudje s postavodajnimi in vedno menjajočimi se naredbami.

Tako se godi tudi kmetijstvu. Ono propada in njegova pridelovalna sila pojema v isti meri, v kateri se množi vtikanje po ljudeh, ki o kmetijstvu ničesar ne razumejo ali ki se puste voditi od politike.

Jaz menim, da naš nemški narod veliko več trpi po organizaciji, ki se jo do škode hvalisa, kakor bi mu bilo treba trpeti, če bi bila ta organizacija bistveno omejena in bi prosti poklici zopet pričeli delovati. Enakomerno gospodariti čez podjetja 65 milijonov ljudi, je nekaj nemogočega. Delo, ki ga drugače vrši mnogo tisočev večjih ljudi v svojo korist in kot svoj poklic, se ne da nadomestiti z D. z. o. z., ki se na stroške splošnosti valjajo v zlatu in niso zavisni od svojih zmožnosti.

Ko sem stavil meseca avgusta 1914 predlog, vse žito, ki je naprodaj, zaseči, se mi je od merodajne strani odgovorilo: „Vaša stara napaka je, da ste preradikalni.“ In sedaj? Kjer se pojavi še kaj življenja, skoči nanj kaka taka družba z omejeno zavezo, ki dobi monopolno oblast, najame cela nadstropja, kupi stole-naslanjače, se pusti fotografirati, udje dobivajo po 40.000 mark letne plače in predmet, ki ga imajo priskrbovati, izgine iz trgovine ter ga je dobiti le za cene, napram katerim je vsako zasebno vojno odiranje le igrača.

Manija za vse mogoče in nemogoče reči uveljavljati maksimalne cene, je že za časa francoske revolucije dovedla ljudstvo do lakote.

V pričetku sem mislil, da bodo maksimalne cene vsaj to dobro imele, da bo kmetijstvo obvarovano pred očitanjem, da ima neupravičene vojne dobičke. Ravno nasprotno je res! Če je krompir pokrmiljen, ker je vsled prenizke cene najceneje krmilo, pa nastane krik: „Zlobni agrarci prikrivajo krompir.“ Če pa na povelje oblasti pravočasno oddajo njim naročene množine, se pa sliši: „Agrarci hočejo visoke cene.“ Prav zoprno je to in vznemoljva kmetijske kroge; ti bi do zadnjega hoteli vse narediti, če bi se jih v miru pustilo, tako pa izgubijo častihlepnost svojim sodržavljanom pomagati v vojni stiski.

Kaj znamenitega se je pa doseglo? Na tisoče ton žita je segnilo vsled slabega shranjenja; milijone stotov krompirja je zmrznilo in segnilo; velike množine mesa so se pokvarile; sladkor je izginil; zelenjad se mora dobivati s Holandskega, dočim domača gnije; mast in meso so s silo kvarili in ga tudi ne more več biti, če se prasičereja, ki je dajala dve tretjini mesa, drugače ne upošteva kakor sedaj. Najprej se je prasiče pobijalo s krikom: „Prasič je sovražnik človeka.“ Potem so za prasiče naredili tako nizke maksimalne cene, da jih ni bilo mogoče s pridom pitati in končno so prepovedali prasiče doma klati, kar je naredilo konec koristni vzreji.

Sploh je neumnost dajati vprašanju cen prednost pred vprašanjem produkcije. Če se cene izdelovanja ali pridelovanja za 100% povišajo, se z maksimalnimi cenami živila s trga preženejo. Prebivalstvu se zabranjuje prosto trževati, a družbe z monopolno

pravico pa navijajo cene. Ali ni škandal, da je n. pr. en stot ješprena pri ceni 20 mark za ječmen vsled zabranjenja vsake konkurence, skočil na 100 mark?

Po mojem mnenju se za dobrostojne ljudi v mestu in na deželi sploh ni treba brigati. Pa tudi za delavce je bolje, če morejo za svoj prisluženi denar kupiti, kar hočejo. Kmetiskim delavcem se vsled hrane v hiši itak dobro godi, dasi se je poprej vpilo kako borno plačo v denarju dobivajo. Delavci v mestih so pa odškodovani po visokih mezdah. Ni jim toliko na tem ležeče, če so živila draga, ampak veliko več na tem, da jih dobe, in da jim ni dolgo čakati, kar jim močno krči zaslužek. V resnici slabo gre vsem tistim, ki imajo majhen stalen dohodek ali majhno rento in tisti, katerih obrat sedaj ne uspeva, kakor umetniki, učitelji in pisatelji, obrtniki, ki nimajo opraviti z vojnimi dobavami, vsem, ki niso za delo zmogni, rodovinom, ki imajo svoje pri vojakihi itd. Vsem tem je predvsem pomagati in ni odbijati tistih rok, ki se proseče dvigajo in katerim se jemlje živila z enakomerno razdelitvijo, ki se v resnici ne da zvršiti.

Oldenburg v svojem pismu predlaga:

1. Preskrbeti dovolj umetnih gnojil za kmetijstvo, ki je zavisno od zadostnih množin dušika, fosforove kisline in kalija.

2. Razveljava zasege in maksimalnih cen za divjačino.

3. Razveljava zasege in maksimalnih cen za ječmen. Čemu naj se ječmen zaseže, mari zato, da pivovarne plačujejo po 20% dividende in prebivalstvo pa mora plačevati ješpren po nezaslišanih cenah? Veliko bolje bi bilo, če bi se več ječmena pustilo za prasičerejo.

4. Razveljava vsake prepovedi in vsake omejitve klanja doma. Na deželi se nikdar ne more dovolj klati, da se s tem ustvari promet, ki bo trajal čez vojno.

5. Razveljava maksimalnih cen za prasiče. Če tako ostane kakor sedaj, bo pomanjkanje masti trajno, dočim bo drugače lahko vsaj v 10 mesecih bolje.

6. Za božjo voljo naj se ne urejuje reja krav! Drugače se poženejo krave v mesnico kakor poprej prasiči in mleko ter sirovo maslo bosta še bolj izginila kakor sedaj. Razentega tozadevnih naredeb niti ni mogoče nadzirati.

7. Pač naj se pa natanko dožene, kje je pravzaprav tisti denar, ki ga služijo mnogobrojne D. z o. z., ki jih država kar naprej ustanavlja. Če dobi vse te milijone država, potem je to nedopusten davek, ki ni primeren in je zelo obtežilen. Če pa država tega denarja ne dobi, ampak se razmetava, potem je še slabše.

Če se končno še prebivalstvo v mestih in na deželi ne trpinči z večnimi in nepotrebnimi poizvedbami, potem bo storjen pričetek za izboljšanje.

Trgatev v državnih vinogradih v Mitrovici pri Žminju in Kanfanaru leta 1916.

Vse kulture na jugu so letos vsled rane probeje narave na pomlad in suše v poletju kakih štirinajst dni prej dozorele kakor v navadnih letih. Tako se je na Primorskem z vinsko trgatvijo temu primerno tudi prej začelo kot navadno. Rast trte letos ni bila bujna; deloma je primanjkovalo vinogradnikom sredstev za pokončevanje peronospore, pomanjkanje žvepla za pokončevanje oidija je bilo vobče veliko, ni bilo dovolj v vinogradništvu izurjenih delavcev, vsled česar letos uspeh vinogradništva glede množine pridelka na Primorskem nikakor ni zadovoljiv. Po nekterih krajih je tudi toča naredila mnogo škode. Na Goriškem je vino-

gradništvo dosti trpelo po vojnih operacijah, posebno v neposredni okolici mesta Gorice ter v področju izliva Vipave.

Popolnega uspeha v vinogradništvu pa letos na Primorskem tudi tam ni bilo, koder so bili vinogradi v vsakem oziru dobro obdelani in negovani. Nič drugega ni bilo v državnih vinogradih v Mitrovici pri Žminju in Kanfanaru. Tudi v teh nasadih pridelek glede množine zaostaja za onim drugih let. Toda kvaliteta vina obeta biti jako dobra. Trgatev se je vršila v Mitrovici pri Žminju dne 21. in v Kanfanaru dne 15. septembra 1916. Iz sledečega razpregleda je razvidna množina pridelka v omenjenih državnih vinogradih po posamezni trti, množina sladkorja, ki ga vsebuje mošt po Klosterneburški moštni tehtnici in množina kisline glede posameznih vrst grozdja, cepljenih na različne ameriške podloge. Vinograd v Mitrovici pri Žminju ubranilo se je peronospore potom 4 kratnega škropljenja edinole s čistim perocidom. Uspeh je bil v tem pogledu popoln.

Tek. št.	Vrsta grozdja	Ameriška podloga	Pridelek grozdja po trti kg	Množina sladkorja %	Množina kisline %
a) Državni vinograd Mitrovica pri Žminju.					
1	Beli Burgundec	Rupestris du Lot	0.32	20	9
2	"	Berland. & Rip. Tel. 8	0.17	19.3	9.9
3	"	Berland. & Rip. 420 A	0.17	20	10.5
4	"	Riparija Portalis	0.50	18.5	9
5	"	Berland. & Rip. Tel. 5	0.13	20	10.5
6	Rulandec	Rupestris du Lot	0.60	21	10
7	"	Berland. & Rip. Tel. 5	0.25	21	8
8	"	Berland. & Rip. 420 A	0.45	19.3	8
9	Laška graševina	Rupestris du Lot	0.79	16.25	10
10	"	Berland. & Rip. 420 A	0.58	15.25	8
11	"	Berland. & Rip. 420 B	0.41	18	7
12	Malvazija	Rupestris du Lot	1.—	20	8
13	"	Riparija Portalis	0.66	20	8
14	"	Berland. & Rip. Tel. 8	1.21	20	9
15	Traminec	Rupestris du Lot	0.34	20	10
16	Zeleni Silvanec	Rupestris du Lot	0.40	18	8.5
17	"	Mourw. & Rup. 1202	0.08	20	8.3
18	"	Aramon & Rup. G. 1	0.21	19	9
19	Bela žlahtnina	Rupestris du Lot	0.67	17	7
20	"	Riparija Portalis	0.44	15.25	6
21	"	Solonis & Rip. 1616	0.34	15	6
22	"	Riparja & Rup. 3306	0.34	16	6
23	"	Riparja & Rup. 3309	0.44	15.1	6
24	Muskatna žlahtnina	Riparija Portalis	0.34	16	6
25	Semillon	Rupestris du Lot	0.44	17	8
26	Sauvignon	Rupestris du Lot	0.29	19.8	8
27	Modri Burgundec	Rupestris du Lot	0.54	20	7
28	"	Berland. & Rip. 420 A	0.36	21	8
29	"	Berland. & Rip. 420 B	0.68	21	8.5
30	Portugalka	Rupestris du Lot	0.51	16.1	7
31	Cabernet Sauvignon	Rupestris du Lot	0.44	19	7.5
32	Cabernet Franc.	Aramon & Rup. G. 1	0.21	16	7.5
33	"	Mourv. & Rup. 1202	0.46	17	8
34	Refošk francoski	Rupestris du Lot	se ni doleči	16	13.5
b) Državni vinograd v Kanfanaru.					
35	Modri Burgundec	Rupestris du Lot	0.11	16	6.2
36	"	Berland. & Rip. Tel.	0.40	16.7	6
37	"	Riparija Portalis	0.62	17.3	6.2
38	Refošk istrski	Rupestris du Lot	1.25	14.2	9.5
39	"	Berland. & Rip. Tel.	1.25	14.5	9.2
40	"	Riparija Portalis	1.40	16	9
41	Portugalka	Riparija Portalis	se ni doleči	12.6	7.6
42	Rdeča žlahtnina	Berland. & Rip. Tel.	se ni doleči	15.3	7.2
43	Bela žlahtnina	Rupestris du Lot	se ni doleči	14	7.2

Za napravo 100 l mošta potrebovalo se je v Mitrovici pri Žminju pri belem burgundcu in Malvaziji 148, pri rulandcu in tramincu 135, pri laški graševini in žlahtnini 138, pri modrem burgundcu, Cabernetu in portugalki istotako 138 kg grozdja. V Kanfanaru je šlo na 100 l mošta 142 kg grozdja refoška in modrega burgundca.

J. Zabavnik,
c. kr. vinarški nadzornik za Primorje.

Gnojenje vinogradov.

Marsikdo tarna, da je rodovitnost vinogradov ponehala. Kdor se spominja časov pred 15 leti, ta ve dobro, kako obilo so takrat trte rodile.

Mlada trta je sicer samanasebi bolj rodovitna kot stara, ampak glavni vzrok, da trte ne rodijo več toliko kot v prejšnjih letih je drugi, in sicer napačna režnja in pomanjkanje redilnih snovi v zemlji vsled izčrpanja.

V režnji se godi pri nas ta napaka, da puščajo vinogradniki leto za letom trto kvišku uhajati, s čemer se star les podaljšuje in moč trte ponehuje.

Vinogradnik naj gleda torej na to, da mu star les ne doseže večje višine kot $\frac{1}{2}$ m ali le malo čez, da bo trto dlje v moči ohranil. To se da pa doseči le na način, da se reznik ali ščap nareže na trti vedno niže kot šparon in da se po potrebi star les zniža.

Glavni vzrok manjše rodovitnosti trt pa je pomanjkanje redilnih snovi v zemlji.

Vsak pameten vinogradnik mora torej skrbeti za to, da se snovi, ki se s pridelkom zemlji leto za letom odtegujejo, zopet nadomestijo in to se da doseči edinole s pravilnim in rednim gnojenjem.

Najboljše gnojilo za trto je dober, masten hlevski gnoj; nadomestilo zanj pa dobro napravljen kompost. Če nam gnoja primanjkuje, ali če gnojimo vinograd samo s kompostom, treba je pomagati tudi z umetnimi gnojili.

Najboljši čas za gnojenje vinogradov je jesen in bi se moral vinograd pognojiti vsaj vsako tretje leto. Če je vinograd velik, si ga razdelimo na tri dele in gnojimo vsako leto en del, s čemur se potrebščina na gnoju in delu enakomerno razdeli.

Na 1 oral vinograda bi morali porabiti letno vsaj 100 g, to je deset vozov (košev) dobrega gnoja.

Če ne moremo toliko gnoja dati ali pa če rabimo namesto njega samo kompost, potem je treba gnojiti tudi z umetnimi gnojili, in sicer vsako leto v jeseni s 300 kg Tomasove žlindre in s kakimi 120 kg kalijeve soli na oral. V peščeni zemlji dajmo kalijeve soli rajše več, to je 150 kg na oral. Umetno gnojilo se bolj sredi vrst enakomerno raztrosi in potem podkoplje ali podštiha.

Gnojenje z zgoraj navedenima dvema vrstama umetnega gnoja pa ne zadostuje, zlasti ne tam, kjer je rast trt nezadostna.

Tam je treba na spomlad pognojiti še z dušičnatim gnojilom. Najboljši je čilski soliter, ali ker tega ni, amonijev sulfat (amonijeva sol). Amonijev sulfat se raztrosi zgodaj pomladi v množini od 100 do 150 kg na ha — kar je odvisno od rasti trt — enakomerno med vrstami in se potem podkoplje. S čilskim solitrom se gnoji vedno šele med rastjo trte, pred prvo in drugo kopjo, ker ga deževna voda sicer prehitro odpere v globočino.

S hlevskim gnojem gnojimo že v jeseni, da se do pomladi v zemlji razkroji.

Gnoj se enakomerno po vinogradu raztrosi in globoko podkoplje ali pa gnojimo v široke, na ped globoke jarke sredi vrst.

Če je zemlja težka in mastna, se zelo priporoča vsakih 3 do 5 let apniti. Na oral vinograda se rabi 900 do 1200 kg apnenega prahu (živega apna), ki ga poceni dobimo v apnenicah. Ta prah se jeseni raztrosi lehk ob enem z umetnim gnojilom ali s hlevskim gnojem (izvzemši superfosfat ali amonijev sulfat, s kterima se ne sme mešati po vinogradu) in se podkoplje.

Preobilo apna pa ni priporočljivo, ker je ameriška trta za apno občutljiva.

B. Skalicky.

Česa ni zavreči?

Vse, kar se količkaj da porabiti za krmo!

Centrala za krmila kupuje naslednja krmila do sledečih najvišjih cen, i. s. brez korenin in prsti:

lanene pleve	K 12—
izluščene glavice in steblovje solčnih rož	6—
makovo slamo	6—
steblovje in slamo turščice	6—

(Storži od turščice so glasom ces. naredbe z dne 9. junija 1916, drž. zak. št. 176., zaseženi, se morajo, v kolikor se jih doma ne pokrmi, oddati komisijonarjem za žito, ki so dolžni jih po 12 K za q prevzeti. Storže od turščice požgati ali sploh zavreči je pod kaznivo prepovedano.)

Vinske tropine brez peček, v sode natlačene, neplesnive . . . . . K 7—

(Sodi se zastoj vrnejo.)

Korenine od pirike, izprane in posušene, v snopih . . . . . 25—

Vse te cene veljajo za 100 kg čistega, suhega in neplesnivega blaga (izvzemši grozdnih tropin), in sicer postavljeno v večjih množinah na bližnji kolodvor. Stroškov za dovoz na kolodvor in za nakladanje ne plača centrala za krmila.

Kmetovalci, ki tu navedeno prepuste centrali, omogočijo izdelovanje nadomestilnih krmil večje vrednosti, kar je v prid kmetijstvu. Da se oddaja in pošiljatev olehkochi, je potrebno, da kmetijska družba, če treba tudi županstva, poskrbe za nabiranje in za odpošiljatev. To delo se posebej plača. Pred odpošiljativjo blaga je pri centrali za krmila pismeno vprašati, kam je blago poslati.

Centrala za krmila na Dunaju.

(Futtermittelzentrale, Wien, I., Trattnerhof 1.)

VOJNE NAREDBE.

Razglas c. kr. deželnega predsednika na Kranjskem

z dne 23. oktobra 1916, št. 32.673.,

o ustavitvi semnje za govedo in prasiče na Kranjskem.

Na podstavi § 9. ministrskega ukaza z dne 23. septembra 1916, drž. zak. št. 321., se od 29. oktobra 1916 naprej ustavljajo semnji za govedo in prasiče na Kranjskem.

To se daje na splošno znanje.

C. kr. deželni predsednik:

Henrik grof Attems s. r.

Razglas c. kr. deželnega predsednika na Kranjskem o ustanovitvi prevzemališča za divjačino.

Kot prevzemališče za divjačino, ki jo morajo lovski upravičenci po določenih ministrskega ukaza z dne 4. oktobra

1916, drž. zak. št. 341., oddajati, da se pokrije potrebščina dobrodelnih naprav posebno vojnih kuhinj, drugih aprovizacijskih mest in organizacij konsumentov, se določa »Kranjska aprovizacijska družba« v Ljubljani. Pošiljatve divjačine naj se naslove na imenovano družbo v roke trgovine z divjačino Anton Stacul v Ljubljani, Schellenburgova ulica. Prijave za divjačino sprejema »Kranjska aprovizacijska družba« v Ljubljani, Frančiškanska ulica, ki bo razdeljevala vsakodnevne zaloge po navodilih deželne vlade.

K podraženju sladkorja.

Glasom ministrske naredbe z dne 29. septembra 1916, drž. zak. št. 335., poskoči dosedanja cena sladkorja pri 100 kg za 10 1/2 K. Sladkor, ki je bil kupljen ali nakazan od sladkorne centrale pred 30. septembrom, pa tudi, ako se ga iz tvornice ali zalag odda po 30. septembru, obdrži v prometu stare cene. Pri takem sladkorju ostanejo veljavne prejšnje rumene uradne znamke in se v nikakem slučaju niti na debelo niti na drobno ne sme prodajati po novih zvišanih cenah. Dokler bo pa v prometu še kaj sladkorja po prejšnjih cenah — in tudi tega po novih — morajo trgovci imeti na vidnem mestu nabite cene za obe vrsti. Pripomni se, da bo imel sladkor z novimi cenami zelene uradne znamke. Da bi se pa ne pripetilo kako nesporazumljenje, ali celo da bi se prodajal sladkor, kupljen po starih cenah za nove, naj občinstvo pri nakupovanju samo pazi ali pa tudi zahteva vpogled barve znamk na originalnih zavitkih in le po ti bo moglo presojati pravilnost cen, seveda, kadar poide sladkor s starimi cenami in bo imel ves le zelene znamke, se bo prodajal samo po novih enotnih cenah.

Ureditev prometa s peso za krmo.

Izšla je naredba kmetijskega ministrstva z dne 11. oktobra t. l., drž. zak. št. 350., ki urejuje promet s peso za krmo. Vsebina te naredbe je v toliko, kolikor se tiče kmetovalcev, tale:

Naredba velja le za krmsko peso, in sicer za svežo kakor za posušeno, izvzemši za peso, iz ktere se izdeluje sladkor.*)

Kmetovalci smejo na svojih kmetijah pridelano peso poljubno za svojo lastno živino porabljati ali predelavati. Pese od svojega lastnega pridelka se sme le toliko nakisati, kolikor se je za lastno živino potrebuje.

Krmsko peso se sme prodati le centrali za krmila na Dunaj (Wien, I., Trattnerhof 1.).

Kdor ima najmanj 100 kg krmske pese več, kakor je potrebuje za svoje potrebe, mora svojo zalogo naznaniti imenovani centrali ter je ponuditi v prodaj.

Centrala za krmila je dolžna prevzeti ji ponudeno krmsko peso in zanjo plačati primerne cene, ki znesejo največ za 100 kg:

za svežo krmsko peso	K 4:50
za posušeno krmsko peso, ki ne vsebuje več kakor 12% vlage	„ 46—

Te cene veljajo za že naloženo peso na bližnjem kolodvoru.

Centrala je zavezana od nje kupljeno peso v šestih tednih prevzeti in v gotovini plačati. Dokler se pesa ne odpošlje, jo morajo lastniki zastonj hraniti in pravilno oskrbovati.

Upravičenim trgovcem, ki so krmsko peso kupili po višji ceni, preden je ta naredba dobila veljavo, sme cen-

*) Po jasnem besedilu ministrske naredbe se gre le za krmsko peso (beta vulgaris) in ne za našo strniščno repo (brassica rapa rapifera), ki se rabi tudi za jed in ki je botaniško povsem nekaj popolnoma drugega kakor pesa. Če bi kaka oblast hotela uporabljati to naredbo tudi za strniščno repo, se je kmetovalcem postaviti na to edino pravo stališče.

trala več plačati in povrniti tudi stroške za prevažanje, toda nič več, kakor so oni sami dali za peso.

Tisto peso, ki se proda v nasprotju s temi določili, more okrajno glavarstvo zapleniti v prid države.

Kupčije s peso, ki nasprotujejo tem določbam, so ničevne. To velja tudi za vse še nezvršene kupne pogodbe, ki so se sklenile, preden je prišla ta naredba v veljavo.

Pošiljatve krmske pese po železnici so le tedaj dovoljene, če je voznemu listu priloženo transportno dovoljenje.

Prestopke te naredbe kaznuje okrajno glavarstvo z denarno globe do 5000 K, oziroma z zaporom do šestih mesecev.

Vtesnenje mesa in maščobe.

Praska gostilniška zadruga je prosila za avtentično interpretacijo ministrske naredbe z dne 14. julija 1916, drž. zak. št. 218., ter dobila naslednjo rešitev:

V zmislu § 6., točka 3., je mesnino prepovedano oddajati v scvrti masti (n. pr. pečene narezke, pečena perutnina) ne pa takih jedil, ktera se, kakor gotova močnata jedila, z uporabo maščobe pripravljajo in potem pečejo. Točka 2. dotičnega paragrafa določa, da je ribje meso, pri kterega pripravljanju se rabi zmočaj ali olje, vzeti v zmislu točke 1. kot posebna mesna jed. Tedaj se ribe, ktere se dobe že iz tvornice v olju, ne smejo prištevati k obojima mesnima vrstama. Točka 4. prepoveduje dajanje krompirja, zabeljenega ali praženega z mastjo ali z močajem (surovim maslom) ali takozvane krompirjeve pastete (Kartoffelschmarn). K določbi prodaje surovega ali stopljenega zmočaja spada tudi oddaja kruha, namazanega z zmočajem. Oddaja mesnih jedil (točka 5.) kakor beefsteak, ki se pečejo v lastni maščobi, je na brezmasni dan dovoljena; ssekani rezek in haschee pa, dasiravno se pečeta v lastni maščobi, nista dovoljena oddajati po § 1. dotične ministrske naredbe. Prestopki te naredbe se bodo najstrožje kaznovali.

Vprašanja in odgovori.

Na vsa kmetijsko-gospodarska vprašanja, ki dohajajo na c. kr. kmetijsko družbo kranjsko ali na uredništvo »Kmetovalca«, se načelno odgovarja le v »Kmetovalcu«. Odgovori, ki so splošno poučni, se uvrste med »Vprašanja in odgovore«, na ostala vprašanja se pa odgovarja pisмено, če je priložena znamka za odgovor. Odgovarja se edinole na vprašanja, ki so podpisana s celim imenom; brezimna vprašanja ali taka, ki so zaznamovana le z začetnimi črkami, se vržejo v koš. V »Kmetovalcu« se pri vprašanju nikdar ne natisne vprašalevo ime, ampak vedno le pričetne črke imena in kraja. Redno se v vsaki številki odgovori le na tista vprašanja, ki so prišla vsaj 4 dni pred izdajo lista; na poznejše došla vprašanja se odgovori v prihodnji številki. Kdor takoj želi odgovora na kako kmetijsko-gospodarsko vprašanje, mora priložiti znamko za odgovor. Na vprašanja, ki niso kmetijsko-gospodarska, se ne odgovarja v »Kmetovalcu«, ampak le pisмено, če je pisnu priložena 1 K v znakah kot prispevek k družbenemu pokojninskemu zakladu. Zadnje zlasti velja za pravne odgovore, ki seveda morejo biti le splošne vsebine, kajti uredništvo ne more poznati vseh včasih zelo važnih okoliščin in zato za take odgovore ne prevzame nikakega jamstva.

Vprašanje 124. Moje in mojega soseda kokoši je napadla neka kužna bolezen. Kure, posebno mlade, prenehajo zobati, postanejo klavrne in postajajo. Večinoma se kokošim naredi na jeziku rožena koža ali kakor mi pravimo pika. Žival dobi višnjevkasto kožo in slednič pogine. Kakšna je ta bolezen »pika« pri kokoših, kako se zdravi in kako se prepreči razpasenje te kuge? Ali napada ta kuga tudi purane? (A. K. v Z.)

Odgovor: To, kar pri nas pri perutnini in sploh pri ptičih imenujejo piko na jeziku, je snetiva bolezen sluznih kož v dihalih, v kljunu in na očeh ter jo povzroča zelo nalezljiva bakterija. Bolezen je kužna in ima razne oblike, kamor štejemo tudi davico kokoši. Bolezen napada vse vrste ptičev in torej tudi purane. Na jeziku in na čeljustih, včasih tudi na požiralniku in sapniku, se nabira bel, siru podoben krupezen eksudat, ki ovira požiranje in dela bolečine. Rožena koža ali pika ni torej nič drugega kakor strjeni eksudat. Če se ta eksudat v 4 do 6 dneh ne

ognoji in odpade, potem se strdi in žival pogine, ker ne more ne jesti, ne dihati. Bolezen se pokaže tudi na očeh in na roži, ki postane bleda in včasih tudi snetiva. Bolezen se zdravi s tem, da se odstrani beli eksudat, kar pri nas pravijo piko dreti, ter se zmiva z vodo, v kateri je raztopljenega 1 do 2% peklenskega kamna. Če je eksudat tudi v nosu, je tudi vanj brizgati to vodo. Priporočajo eksudat odstrgati, ostrgana mesta namazati s peklenskim kamnom in potem v kljun in nosnice brizgati po dvakrat natančno enoodstotno karbolno vodo. Mazanje jezika, čeljusti in nosnic z oljem olajša dihanje. Prva reč pa vedno ostane, bolezen sploh preprečiti. Ker je davica silno kužna, naj se zdrave živali takoj ločijo od bolnih. Gnoj iz okuženega kurnjaka naj se sežge, a kurnjak naj se opere z vročim lugom in sploh razkuži. Še zdravim živalim naj se daje 1/2% karbolne ali salicilne vode, da se bolezen morda še odvrne.

Vprašanje 125. Nameravam svoje travnike izboljšati z umetnimi gnojili. Ker se pa doslej s temi gnojili še nisem bavil, nimam nobenih izkušenj in zato prosim pojasnila, **ktera umetna gnojila naj rabim na travnikih in na deteljiščih?** Zemlja je peščena puhljica, kjer rase ščetinam podobna trava, ki je pri nas imenujemo volčja dlaka in ki se je kosci močno boje. (R. K. v C.)

Odgovor: Na Vaše vprašanje se ne da nakratko odgovoriti; pravilna raba umetnih gnojil je zadeva samazase, ki je je treba dobro proučiti. V teku let smo v »Kmetovalcu« objavili nebroj spisov o umetnih gnojilih in njih rabi ter Vas nanje opozorimo. Če na Vaših travnikih rase plevel in zlasti volčja dlaka, prihaja to, odtod, ker so slabo oskrbovani, to je ker niso zagnojeni in pomladi prebrnani. Pri vsakem gnojenju, bodisi s hlevskim gnojem ali z umetnimi gnojili, morajo priti v zemljo vse tiste hranilne snovi, ki jih rastline potrebujejo za uspešno rast. Te snovi so predvsem dušik, fosforova kislina in kalijeve sol, dočim z ostalimi hranilnimi snovmi ni treba gnojiti, ker jih je v vsaki zemlji dovolj. Dušičnata umetna gnojila so: amonijev sulfat, ki se rabi pomladi, čiški soliter (ki ga sedaj ni dobiti), odpadki tvornic za kostno moko itd. Fosfatna umetna gnojila sta: Tomaževa žliandra in superfosfat. Kalijevo gnojilo je kalijeve sol. V sedanjem času primanjkuje umetnih gnojil, zato ni veliko izbirati in je tiste vzeti, ki se sploh dobe. V jeseni morete gnojiti s sirovo kostno moko, ki ima v sebi fosforovo kislino in nekaj odstotkov dušičnatih snovi, ki se počasi razkrajajo in pridejo šele pomladi do veljave. Poleg te je seveda obenem gnojiti s kalijevo soljo. Fosfatno umetno gnojilo za jesensko in zimsko rabo je Tomasova žliandra, ki se raztresla obenem s kalijevo soljo. Dušik je na travnikih zelo važen; damo ga z gnojenjem z gnojnicami ali s pomladnim gnojenjem z amonijevim sulfatom. Rudninski ali kostni superfosfat, ki ima v sebi v vodi raztopljivo fosforovo kislino, se rabi pomladi. Na ha je vzeti 400 do 500 kg fosfatnih umetnih gnojil, 100 do 200 kg kalijeve soli in kakih 70 do 100 kg amonijevega sulfata. Pepel je prav izborno domače umetno gnojilo, ki prinaša v zemljo fosforovo kislino in kalij. Kar velja za travnike, velja tudi za deteljišča.

Vprašanje 126. Že letošnje leto je bilo zelo težko dobiti ugašenega apna za izdelovanje škropiva od modre galice; prihodnje leto ga pa marsikje sploh ne bo dobiti, oziroma je z velikimi težavami in za drag denar. **Ali je kako nadomestilo za apno v škropivu od modre galice in ktero?** (T. K. v K.)

Odgovor: Apno v tem škropivu nima drugega namena, kakor zamoriti žvepleno kislino modre galice in se torej da z vsako snovjo nadomestiti, ki ima enak učinek, je seveda obenem dovolj poceni in za ta namen praktična.

Že davno se rabi namesto apna soda, ki je res nekaj dražjega nego apno, a ima to dobro stran, da tvori čisto tekočino, ki škropilnic nikdar ne zamaši. V Dalmaciji n. pr. že skoraj splošno rabijo sodo namesto apna. Apno ima pač to prednost, da se pozna, ktere trte so že poškrabljene, kar pa ni nikaka posebna prednost, kajti vesten škropilec bo vedno vedel, ktere trte so že škropiljene. Prihodnje leto bo naša družba imela v zalogi tudi sodo.

Vprašanje 127. Svojčas je imela c. kr. kmetijska družba v Ljubljani pokušno klet, ki je dala priliko spoznavati vina in ki je silno veliko pripomogla, da so naša vipavska vina prišla do veljave, vsled česar jih sedaj po dobri ceni lahko prodajamo. Pa tudi izborna kakovost dolenskih vin, ki so bila umno prirejena, je dobila priznanje v prid umnim vinogradnikom. **Zakaj je kmetijska družba opustila svojo pokušno klet in ali ne bi kazalo, je po vojni zopet otvoriti?** (F. P. v Š.)

Odgovor: Kmetijska družba je opustila svojo pokušno klet za kranjska vina vsled ovir in sitnosti, ki so se ji delale in ki jih ni hotela več trpeti. Imeti velike stroške v prid vinogradnikom, vrhutega pa prenašati razne neprijetne, to končno preseda. Sicer so pa tudi vinogradniki veliko vzrok; zanje se je delala reklama, a sami so družbo največkrat odirali, ker so za doposlana pokušna vina zahtevali večjo kupnino, kakor so je dosegli pri prodaji svojega vina. Tudi niso upoštevali, da se v majhnih posodah vino ne da do zadnjega iztočiti, ampak ga gre zelo veliko v izgubo. Kmetovalci morajo biti trgovci kakor vsi drugi podjetniki; če hočejo imeti uspehe, morajo tudi sami nekaj žrtvovati za reklamo svojih pridelkov. Nadzorstvo pokušne kleti mora biti v rokah resničnega veščaka in tega kmalu mine dobra volja, če ne najde vsestranske podpore, ampak le ovire. Neveščaki in domišljavi samouki, ki niti ne vedo kaj je vino, morajo biti od obrata take pokušne kleti načelno izključeni. Če bodo razmere po vojni ugodne, ni izključeno, da kmetijska družba zopet ustanovi tako pokušno klet; ki bo na podlagi dobljenih izkušenj tako oskrbovana, da ne bo za družbo prehudo breme, in to seveda s pogojem, da se bodo tudi vinogradniki zavedali svojih dolžnosti.

Vprašanje 128. Štiri mesece star pujssek je bil tako bolan, da sem ga moral zaklati. Prosim pojasnila, za katero boleznijo je pujssek bolehal, da se v bodočnosti vem ravnati in bolezen zdraviti; če je zapazim? **Zaklanemu pujsku se je namreč kri obračala na vodo** in je imel že skoraj popolnoma vodeno kri. (J. Š. v V.)

Odgovor: Preberite predvsem spis v 12. številu »Kmetovalca« z dne 30. junia t. l., v katerem smo pisali o sestavi krvi. Ni res, da bi se bila kri Vašega pujska obračala na vodo; kri je pač morda bila bolj vodena ali vodi podobna kakor pri zdravih živalih, a v njej ni bilo predvsem dovolj rdečih krvnih teles, kar Vas je privedlo do napačnega zaključka, da je prasič imel namesto krvi vodo. Rdeča krvna telesa se tvorijo v mozgu kosti, in sicer tedaj, če je vse presnavljanje v živalskem telesu redno, t. j. zdravo. Vsled napačnega presnavljanja, ki izvira od boleznih kaknega organa, se pa ne tvorijo ta rdeča krvna telesa in žival postane bledična. Vzrokov more biti torej vsepolno. Mi vam ne moremo povedati, na čem je bil Vaš pujssek bolan, to more dognati le živinozdravnik, ki razteleseno žival preišče in ki dožene pravi vzrok.

Vprašanje 129. S svojim sosedom imam spor; ker je pobral hruške od mojega drevesa, ki so padle na njegov svet. Dotično hruševno drevo res sega skoraj 2 1/2 m na sosedov svet. **Če gavo je sadje, ki pada raz drevo, ki sega na sosedov svet?** (J. Š. v V.)

Odgovor: Vsak posestnik sme korenine tujega drevesa, ki segajo v njegov svet izrjavati; istotako sme po-

rezati, posekati ali drugače porabiti veje tujega drevesa, ki segajo nad njegovim svetom. Iz tega sledi, da je sadje, Vaše hruške, v kolikor visi nad sosedovim svetom, njegovo in mu ga torej ni treba vrniti; on je imel celo pravico vse veje od hruške nad svojim svetom takrat posekati, ko so bile obložene s sadjem in jih zase porabiti.

Vprašanje 130. Ali so za žganje prekuhane tropine od hrušek še porabne za pičo bodisi pri živini sploh ali posebej za prasiče? (I. M. v Č.)

Odgovor: Tropine od sadja ali grozdja, ki so prekuhane za žganje, so prav dobro krmilo za vse vrste živali in jih v današnjih časih nikakor ni zavreči, ker nam primanjkuje krme na vseh straneh. Prekuhanih tropin prenese krava na dan do 12 kg, vol, ki se pita do 20 kg in prasič z ozirom na velikost od 2 do 6 in tudi več kg. Seveda je poleg tropin pokladati kakó močno krmilo, ki ima v sebi dovolj neobhodno potrebnih beljakovin, ki jih v tropinah ni veliko. V tropinah se pa nahaja precej rudninskih snovi, zlasti kalijevih soli, ki slabó učinkujejo na rodila, zato tropin nikakor ni pokladati močno brejim živalim, ker lahko povzročijo povrženje. Kakorhitro se pri pokladanju tropin pokaže driska, je znamenje, da jih žival preveč dobiva in je s pokladanjem tolikó časa prenehati, da driska poneha ter je potem pričeti pokladati manjše množine.

Vprašanje 131. Deželno mesto za dobavo klavne živine nakupuje po svojih zaupnikih klavno živino na deželi in to res v okviru določenih maksimalnih cen, toda zaupniki, ki nakupujejo živino, ne plačajo cele žive teže, ampak pri teži vsake živali odtegnejo precej kilogramov. Ne zdi se nam prav, če se živina ne plača tako, kakor pokaže tehtnica, zato vprašam v imenu svojih prizadetih tovarišev, kam se nam je proti takému ravnanju pritožiti in kdo nam povrne škodo? (F. G. v K.)

Odgovor: Deželno mesto za dobavo klavne živine ne potrebuje klavne živine zase, ampak jo odda naprej vojaški upravi, oziroma raznim mesarjem. Pri oddaji dobi Deželno mesto za živino po določeni ceni tolikó, kolikor znese živa teža. Od trenutka, ko se živina prevzame od kmeta in odda vojaški upravi ali mesarju, preteče navadno najmanj 24 ur ali še več in v tem času izgubi nasičena, naprodaj pripekljana živina silno veliko na teži, in sicer pri odrasli živini povprečno od 50 do 100 kg, kar naredi pri posamezni govedi od 75 do 100 K razlike. S to izgubo mora Deželno mesto računati in če naj nima izgube, mora tudi gledati, da pokrije svoje znatne stroške. Zaupniki, ki kupujejo klavno živino, morajo po svojem preudarku od žive teže toliko odtégniti, da bo živina pri oddaji prilično toliko tehtala, kolikor pri nakupu. Nakupovalci imajo torej pri svojem ravnanju popolnoma prav, zato se Vam ni nikamor pritožiti, ampak bodi to prilika, da se naši ljudje navadijo na pošténo kupčijo pri prodaji klavne živine na živo težo. Živino nabasati s krmo, kadať se jo žene naprodaj na podlagi žive teže, je goljufivo dejanje, ki ga je zatreti. Klavna živina n. pr., ki pride na dunajski trg, se plačuje tudi na živo težo, a ne sme biti 24 ur poprej niti krmljena niti napajana. Maksimalna cena za pitane prasiče je danes K 6'80 za kg žive teže po budimpeštanski navadi, in sicer v hlevu, zato se mora pri izračunanju kupnine takoj odtegniti 22 1/3 kg na teži in potem od cele izračunjene vsote še 4 1/2%. Vsled také določbe nima prasičerejec nobene koristi hoteti kupca oškodovati z močnim nakrmljenjem.

Vprašanje 132. Ali se sme ozimni pšenici pognojiti s kakim umetnim gnojilom, ko je že ozelenela in s katerim? (F. L. v N.)

Odgovor: V naših zemljah in v našem gnoju je sploh premalo fosforove kisline, zato se ni nikdar nadejati dobre letine, če se z žitom obsejanim njivam ne pognoji še posebej s kakim umetnim gnojilom, ki vsebuje fosforovo kislino.

Če je pa njiva sploh slabo zagnojena in ni dobrega hlevskega gnoja, pognojiti je tudi s kalijevim in z dušičnim umetnim gnojilom. Vse hranilne snovi pa morajo biti v zemlji v pravem razmerju, če ne je lahko učinek slab in tako n. pr. preobilica dušika naredi bohotno rast, ki povzroči, da žito polegla in naredi malo zrnja. Ozimni pšenici, ki je že ozelenela, morete z največjim pridom pognojiti z umetnimi gnojili. V jeseni, dokler ne pade stalen sneg, morete pognojiti s surovo kostno moko, ki da potrebno fosforovo kislino in majhno množino dušika. Če potrebuje njiva kalija, je istočasno poštupati tudi s kalijevo soljo. Takoj sedaj v jeseni ali pozimi na sneg morete ozimni pognojiti s Tomasovo žlindro, oziroma s kalijevo soljo. Zgodaj pomladi, takoj ko izgine sneg, se more pognojiti s kakim superfosfatom, ki ima v sebi v vodi raztoplivo fosforovo kislino in takoj učinkuje. Če se že naprej ve, da njiva ni dovolj z dušikom zagnojena, jo je pozimi po snegu zagnojiti z gnojnico. Ako je pšenica pomladi navzlic gnojenju s kostno moko ali s Tomasovo žlindro, oziroma s superfosfatom, odnosno tudi s kalijevo soljo, vendarle bleđična, tedaj je to dokaz pomanjkanja dušika; v tem slučaju je pomladi pšenici pomagati s kakim dušičnim gnojilom in ta je danes edinole amonijev sulfat. Na ha je vzeti 400 do 500 kg fosfatnih umetnih gnojil, kakih 150 kg kalijeve soli in kakih 75 do 100 kg amonijevoga sulfata. Amonijev sulfat se nikdar ne sme raztresati skupaj s fosfataimi gnojili, ki vsebujejo apno, ampak naj bo vmes vsaj kakih 14 dni presledka.

Kmetijske novice.

Deželno mesto za krmila nujno opozarja stranke (županstva in dr.) da je treba pri mlinih nakazane otrobitakoj odvzeti, da pokažemo res tisto nujno potrebo, ki se poudarja nasproti Centrali za krmila na Dunaju. Glede otrobov je še povedati, da se od strani Deželnega mesta za krmila otrobi samo nakazujejo in da morajo stranke, katerim se nakažejo, same vse potrebno ukreniti, da jih čimprej dobe.

Opozarjamo ude na današnji oglas, glede nakupa semena solčnih rož, ki ga prijavlja Österreichische Öl- und Fettzentrale A. G. na Dunaju, Leit- zergasse 1—3.

Družbene vesti.

* **Pisma** je treba sedaj frankirati s 15 vinarско znakom. Dopisnice stanejo 8 vinarjev, če se rabijo stare po 5 vinarjev, je treba prilepiti še znakmo za 3 vinarje. Na vojnopoštne dopisnice, razglednice, sploh na kárte, ki jih ni izdal poštni erar, prilepiti je znakmo za 10 vinarjev. Opozarjamo ude, da svoje dopise zadostno frankirajo, ker bo družba sprejem nezadostno frankiranih dopisov, za ktere bi bilo plačati dvójno kazen, kratkomalo odklonila.

* **Ob naročanju kmetijskih potrebščin** naj se udje povsod po možnosti drže svojih podružnic in naj potom načelnštva pri družbi skupno naročajo, česar potrebujejo. Tako dobijo reči ceneje v roke, kakor če pozamezno naročajo. Podružnice se mnogokrat na ta način oživijo, njih ugled in pomen pri udih rase. To pa družba tudi hoče. Povsod sedaj seveda niso dani za to vsi predpogoji; kjerkoli po deželi pa naša podružnica pridno deluje, bomo naročitev posameznikov iz dotičnega okoliša rajše skupno potom podružnice zvršili. Torej, posamezni udje naj se obračajo do načelnštev svojih podružnic, družba pa bo svojim podružnicam vselej na razpolaganje!

* **Seme domače detelje** kupuje c. kr. kmetijska družba naravnost od pridelovalcev; ki jih tem potom pozivlja, naj svoje dobro očiščeno blago ponudijo in naj obenem pošljejo majhen vzorec.

* **Jari ječmen.** Že sedaj je družba poskrbela, da dobi za svoje ude kaj jarega semenskega žita za spomladno oddajanje. Za enkrat se ji je posrečilo dobiti le jarega semenskega ječmena, i. s. tri vagone izvirne vrste »Original Proskovec Hanno Pedigree«. To žito, ki bo stalo K 61— sto kg v Ljubljani, bo družba prevzela že do sredi decembra in zato sprejema že sedaj naročitve, katerim je priloženo predpisano županstveno potrdilo. Ker je izvažanje v sosedne dežele zabranjeno, naj naročajo le udje na Kranjskem in naj obenem pošljejo denar in dobro očiščene vreče.

* **Semensko ozimno žito.** Družba je sicer naročila toliko izvirnega semenskega žita na Češkem, Moravskem in Nižje Avstrijskem, kolikor ji je bilo sploh ponujenega, vendar pa ji je došlo toliko naročitev, da nikakor ne more vsem zahtevam ustreči. Ozirala se bo ob izvrševanju seveda le na naročitve s Kranjskega, ker je izvoz v druge kronovine itak zabranjen in tudi te naročitve bo mogla le v omejenem obsegu izvršiti; v poštevhodijo tukaj le naročbe družbenih udov, i. s. le tiste, ki jim je bilo priloženo županstveno potrdilo. Družba sama pa bo odločila, koliko posamnim naročnikom gre, in bo razpoložljive množine tako razdelila, da po možnosti nihče ne bo prikrajšan. Novih naročeb družba sedaj ne sprejme več. Dosedanje naročbe so se vpisale po vrsti in bodo, takoj ko družbi žito dojde, po vrsti odpravljene, zato naj njihče družbe ne nadleguje z zahtevami glede hitreje odpreme, kajti kdor bo žito za letošnjo setev prepozno dobil, ga je pač prepozno naročil in družba ni odgovorna za to, če ji dobavitelji žita ne pošljejo v pravem času. Vsakdo pa lahko naročitev še razveljavi, če meni, da bi mu žito prepozno došlo.

* **Za vinogradnike in vinske trgovce** ima družba v zalogi sledeči novi dve kletarski potrebščini: 1. **Bernadotov vinomer** (vinsko tehtnico) za hitro določanje alkohola v vinu mrzlim potom. Cena temu vinomeru je 8 K ter je denar pri naročitvi naprej poslati. 2. **Eponit**, s katerim se vzame vinu vsak zoprni okus ali duh, bodisi po gnilobi, plesnivcu, po sodu, grenkobi itd. Kg eponita stane 6 K brez poštnine in zavoja. Množine eponita po 10 *dek* se pošilja za 70 vinarjev s poštnino in zavojem vred kakor vzorec brez vrednosti in je denar naprej poslati.

* **Za živinorejce** ima družba v zalogi požiralnikove cevi za odraslo goved po 14 K komad in za teleta, ovce in koze po 8 K komad. Trokarji so po 6 K kom. Požiralnikove cevi in trokarji služijo v to, da se napenjanje govedu hitro in zanesljivo odstrani. — Napajalnike za teleta iz pocinjene pločevine oddaja družba po 15 K. Gumijeve seski so po K 1.60. Mlečne cevi so po 80 h. (Nadaljevanje Družb. vesti v inseratnem delu.)

Uradne vesti c. kr. kmetijske družbe kranjske.

Razglas.

Povprečna odškodnina za prasiče za rejo, ki se je na podstavi § 52. zakona z dne 6. avgusta 1909, drž. zak. št. 177., in na podstavi izvršitvenega ukaza k temu zakonu z dne 15. oktobra 1909 pozvedela na Kranjskem v III. četrtletju l. 1916, in se boče v IV. četrtletju l. 1916, vzela za podlago odškodnini za tiste prasiče, ki se, izvrševaje zgoraj navedeni zakon, plačuje za zaklane ali vsled oblastveno ukazanege cepljenja poginule prasiče, je naslednja:

A. Pri prasičih za rejo deželnega plemena:

1. Prasički do 3 mesecev K 9 —	} za kilogram žive teže.
2. Prasiči do 1 leta . . . > 5.24	
3. Prasiči nad 1 leto . . . > 4.38	

B. Pri prasičih za rejo iz križanja z angleško pasmo:

1. Prasički do 3 mesecev K 10.24	} za kilogram žive teže.
2. Prasiči do 1 leta . . . > 5.88	
3. Prasiči nad 1 leto . . . > 4.92	

C. Pri prasičih za rejo čistega (angleškega) plemena importirani ali domače reje:

1. Prasički do 3 mesecev K 11.62	} za kilogram žive teže.
2. Prasiči do 1 leta . . . > 6.44	
3. Prasiči nad 1 leto . . . > 5.50	

Pri plemenskih prasičih pristopi k odškodninam, dognanim pri gori navedenih vrednostnih postavkih, še 25% dodatek.

C. kr. deželna vlada za Kranjsko.

V Ljubljani, dne 9. oktobar 1916.

Seja glavnega odbora dne 28. sept. 1916.

(Konec.)

Za nove ude so se priglasili in so bili spejeti:

Ramann Edvard, inženir kemije v Reki; Jenko Anton, posestnik v Topolcu; Kosjek Ivan, gozd. upravitelj v Klani; Horvat Josip, učitelj v Krasiču; Sadnikar Josip Nikolaj, c. kr. okr. višji živnozdravnik v Kamniku; Jankovič Mihael, posestnik v Krški vasi; Vegel Anton, posestnik v Ildiru; Unetič Ana, posestnica v Gorici; Urbanč Josip, posestnik v Jevšah; Gerdovič Leopold, posestnik v Krški vasi; Ajster Jurij, posestnik v Krški vasi; Sterle Josip, posestnik v Hrastju; Urh Valentin, posestnik v Studoru; Hafner Lovro, posestnik v Preski; Bizjak Anton, posestnik v Straži; Bajc Frančišek, posestnik v Ardru; Cvelbar Frančišek, posestnik v Meršiči vasi; Dimc Josip, posestnik na Gmajni; Kralj Valentin, posestnik v Celinah; Kotar Helena, posestnica v Zabukovju; Lekše Terezija, posestnica v Ardru; Lekše Marija, posestnica v Dolgi Raki; Mlakar Anton, posestnik v Hudobrežju; Malenšek Martin, posestnik v Zalokah; Pirman Frančišek, posestnik v Planini; Pirc Rozalija, posestnica v Ardru; Pirc Martin, posestnik v Ravni; Resnik Josip, posestnik v Straži; Šribar Jožefa, posestnica v Ardru; Šiško Frančišek, posestnik v Kržišču; Tomažin Janez, posestnik v Podulcah; Turšič Alojzija, posestnica v Ardru; Žabkar Josip, posestnik v Podulcah; Žibert Anton, posestnik v Ardru; Žabkar Josip, posestnik v Straži; Babič Marija, posestnica v Boh. Bistrici; Batič Karolina, posestnica v Idriji; Letič Frančišek, posestnik v Drafcenah; Soklič Frančiška, posestnica v Boh. Bistrici; Elsnar Ivana, posestnica v Litiji; Canjkar Rozalija, posestnica v Rakovcu; Ivačič Josip, posestnik v Krmelju; Orš Antonija, posestnica v Avberu; Pišot Ivan, župnik v Bukovem; Tonejec Jakob, posestnik v Javorniku; Mikelj Josip, posestnik v Češnjici; Mikelj Lovrenc, posestnik v Češnjici; Dobravec Martin, posestnik v Češnjici; Dobravec Ivan, posestnik v Češnjici; Turk Jurij, posestnik v Brezovcu; Mencinger Ivana, posestnica v Žlanu; Preželj Martin, cerkvenik pri Sv. Janezu; Veber Mihael, posestnik pri Sv. Duhu; Boncelj Mihael, posestnik v Zgor. Dupljah; Repena Jakob, posestnik v Zg. Veternem; Kuhar Katarina, posestnica v Zgor. Dupljah; Pavlin Jurij, posestnik v Spod. Dupljah; Keršič Marija, posestnica v Spod. Dupljah; Bizjak Ivana, posestnica na Slapu; Malik Angela, posestnica na Slapu; Rondič Alojzija, posestnica na Slapu; Gril Marija, posestnica na Slapu; Židanek Ivan, posestnik na Slapu; Ferjančič Andrej, posestnik na Slapu; Furlan Matija, posestnik na Slapu; Ukmar Frančišek, posestnik na Slapu; Kobal Anton, posestnik na Slapu; Kacin Ludovik, posestnik na Slapu; Zorš Ivan, posestnik na Slapu; Nočnik Ivan, posestnik pod Jerbergom; Razgoršek Vinko, župnik v Št. Lipšu; Sever Anton, posestnik v Ospu; Vodopivec Josip, posestnik v Ospu; Vovk Josip, posestnik v Ospu; Novak Lovrenc, posestnik v Ospu; Slavec Valentin, posestnik v Ospu; Slavec Ivanka, posestnica v Ospu; Vodopivec Josip, posestnik v Ospu; Schöner Albina, posestnica v Leskovcu; Rušnov Ilija, posestnik na Vinem vrhu; Prijatelj Anton, posestnik v Žalni; Dr. Plemelj Josip, c. kr. profesor in posestnik na Bledu; Arh Frančiška, posestnica v Češnjici; Zapletal Frančišek, nadgozdar, Slatnik.